

Filosofinen poliklinikka – innostusta ja uusia näkemyksiä

[04/07](#)

Terkon Lux Humana –työryhmä ja Suomen lääketieteen filosofian seura järjestivät ”Lääketieteen filosofisen poliklinikan” Meilahden Biomedicumissa 23.4.2007.

Bergenin yliopiston yleislääketieteen professorit **Eivind Meland** ja **Edvin Schei** olivat esittelemässä perustamaansa filosofista poliklinikkaa, joka on toiminut Bergenissä vuodesta 1998. Sen tarkoituksena on tutkia lääketieteen humanistisia ulottuvuuksia. Toimintatapana ovat luento- ja keskustelutilaisuudet noin kerran kuukaudessa.

Seminaarihuoneeseen oli kokoontunut noin 40 aiheesta innostunutta kuulijaa ja keskustelijaa. Ryhmä koostui pääosin lääkäreistä ja lääketieteen opiskelijoista. Paikalla oli niin yleislääkäreitä kuin eri alojen erikoislääkäreitäkin, niin tutkijoita kuin klinikoitakin, niin lääketieteen opiskelijoita kuin opettajiakin. Tämä osallistujien moninaisuus toi käytyyn keskusteluun erilaisia näkemyksiä ja vivahteita.

Biologia, teknologia ja humanismi

Professorit Meland ja Schei esittelivät filosofisen poliklinikan toimintaa ja alustivat aiheesta ”Biology, technology and humanism – medicine as applied complementary”.

Filosofisen poliklinikan perusajatuksena on tuoda lääketieteen opetukseen myös humanistinen näkemys ja täten tasapainottaa nykyään niin kovin biologis-luonnontieteellistä ylivaltaa. He uskovat, että tämä toiminta auttaa osaltaan kasvattamaan parempia lääkäreitä. Tarkoitus ei ole olla yhden totuuden julistaja, vaan tilaisuudet ovat keskusteluun kannustavia ja kuulijoilla on yhtä tärkeä rooli kuin luennoitsijoillakin. Tämä metodi tuli erinomaisesti esille, kun professorit aika ajoin keskeyttivät esityksensä ja kehottivat kuulijoita pohtimaan pareittain annettua ongelmaa.

Physician power and patient autonomy

Lääkärin valtaa pohdittiin otsikolla ”Physician power and patient autonomy: allies or antagonists”. Lääkäreillä luonnollisesti on valtaa, mutta onko heidän koulutuksessaan lainkaan otettu esille, kuinka tätä valtaa tulisi käyttää. Osallistujista kaksi muisti näin joskus tapahtuneen! Lääketieteellinen tieto ja teknologia on valtaa, lääkäreillä on kulttuurista ja poliittista valtaa, lisäksi heillä on symbolista valtaa; jo se tilanne, jossa potilas tulee kysymään lääkäriltä neuvoa, antaa lääkärille valtaa.

Meland ja Schei varoittivat yhden totuuden vaaroista, yhden näkemyksen hallitsevuudesta, mikä helposti johtaa fundamentalismiin. Tällä on myös lukuisia käytännön seurauksia – myös lääketieteessä. Aivan kuten entisessä Neuvostoliitossa yksi ideologinen ”totuus” johti lukuisiin absurdeihin käytäntöihin. Jännitteitä ja jopa konflikteja tarvitaan, ei monopolia.

Filosofia rakastaa perinteisesti vastakohtaisuuksien pohtimista – ja niiden kyseenalaistamista. Lääketieteen alalla tyypillisiä vastakohtapareja ovat mieli ja ruumis, humanistinen tai biologinen näkemys, ”narrative-based medicine” vs. ”evidence-based medicine”. Olisiko lääketieteessä kuitenkin mahdollista yhdistää näitä näennäisen vastakohtaisia näkemyksiä, tai edes lähentää niitä?

Case: Turid

Molemmat professorit toimivat myös käytännön yleislääkäreinä. He ottivatkin pohdittavaksi yhden todellisen potilaansa tapauksen. Turid on 43-vuotias diabeetikko, joka on kärsinyt myös diabetekseen liittyvistä lukuisista lisäsairauksista. Hänellä on ollut diabetes jo 40 vuotta, ja hän tietää, ettei elä enää pitkään. Viimeisimmällä käynnillä hän totesi menettäneensä uskonsa kaikkeen, koko olemassaolo on kadottanut merkityksensä. Miten lääkärin tulisi tässä tilanteessa toimia? Kyse on selkeästi eksistentiaalisesta ongelmasta. Voiko lääkäri auttaa siinä? Kuuluuko se edes lääkärin tehtäviin? Meland ja Schei eivät antaneet tähän yksiselitteistä vastausta, mutta muistuttivat, että terveysongelmat ovat muutakin kuin sairaus, toimintahäiriö tai työkyvyn menetys.

Too little – Middle – Too much

Lääkäri työskentelee ihmisten kanssa. Tätä vastaanottotilannetta Meland ja Schei havainnollistivat kolmiomallilla, jossa kärkinä ovat potilas, lääkäri ja terveysongelma. Lääkäri lähestyy terveysongelmaa lääketieteellisen tietämyksensä avulla. Tässä suhteessa tietämättömyys on liian vähän, mutta instrumentalismi on liikaa. Sopiva käytäntö löytyy näiden väliltä.

Potilaan ja hänen terveysongelmansa välistä yhteyttä voi kuvata sanalla ’kärsimys’. Tässä suhteessa lääkärin kyynisyys on liian vähän, mutta täydellinen potilaan kärsimyksen samastuminen on jo liikaa. Empatia sijaitsee näiden välillä.

Potilaan ja lääkärin suhdetta tarkasteltiin vallan käsitteen kautta. Lääkärin nöyristelevä palvelualttius on liian vähän, mutta paternalismi tai maternalismi on liikaa. Lääketieteellinen johtajuus sijaitsee näiden välillä.

Varsinkin professori Edvin Schei on pohtinut laajemminkin lääkärin ja vallan suhdetta. PowerPoint –esityksessä Napoleonin kuva oli ylipyyhitty epäpätevänä vallan esikuvana. Tilalle tuli kuva isästä ja pienestä lapsesta. Isä/vanhempi ei voi valita johtajuuttaan suhteessa lapseen. Samoin on lääkärin roolin kanssa. Mutta kuten Emmanuel Levinas toteaa, valta ei ole (isän/lääkärin) asemassa, vaan valta on itse asiassa pienellä lapsella – hän määrittää isän roolin. Täytyy olla jotain haavoittuvaa, suojatonta, mikä antaa

toiselle vallan suojella, ohjata, kasvattaa.

Money, Money, Money

Professoreiden Meland ja Schei esityksen jälkeenkin keskustelu jatkui innokkaana ja uusia näkemyksiä esille tuovana. Mm. ympäristön ja yhteiskunnan rooli lääkärin työssä tuotiin esille. Markkinaliberalismi on lyönyt itsensä läpi yhteiskunnan kaikilla tasoilla, myös lääketieteessä. Terveyspalveluja arvioidaan talouden mittarein, yksityiset lääkäriasemat kilvan pyrkivät pörssiyrityiksi. Paitsi että tämä kehitys on heikentänyt potilaiden tasavertaista asemaa, se on vienyt myös lääkäriltä hänen asiantuntemukseensa kuuluvaa valtaa.

Kaikesta huolimatta professorit Meland ja Schei ovat halunneet omalla esimerkillään osoittaa, että on myös vaihtoehtoisia tapoja toimia. Kaikki arvot eivät ole rahassa mitattavissa, työstään voi saada muitakin palkintoja kuin mahdollisimman suuren rahapalkan.

Tilaisuuden saaman suosion perusteella myös meillä Suomessa näyttäisi olevan kysyntää pohtia lääketieteen ja lääkärin työn ulottuvuuksia laajemmin kuin vain ns. kovien arvojen kautta. Kaikki eivät suostu kyseenalaistamatta asettumaan luonnontieteen ja talouden määräämiin rajoihin. Lääketieteessä tarvitaan myös humanismia.

- Filosofisen poliklinikan kotisivut:
<http://www.uib.no/isf/filpol/>

Teksti:
Lauri Pohjanpää
kirjastos sihteeri
Terveystieteiden keskuskirjasto
lauri.pohjanpaa (at) helsinki.fi